

Cultuurhistorische waardestelling en aanbevelingen

Dienstwoning Huize Kranenburgh

Hoflaan 26 Bergen



Colofon

Uitvoering:	Polman Advies Haarlem Drs. Mariette Polman
Opdrachtgever:	Cultuurcompagnie Noord-Holland namens de gemeente Bergen

Haarlem, november 2012

Inhoudsopgave

Inleiding	pag.	4
Kadastrale gegevens dienstwoning	pag.	5
Ligging	pag.	5
Historie en bouwstijl	pag.	5
Beschrijving	pag.	5-6
Waardestelling	pag.	6
Conclusie	pag.	6
Aanbevelingen	pag.	6
Afbeeldingen	pag.	7-13

Inleiding

Villa 'Huize Kranenburgh', tegenwoordig Museum Kranenburgh, staat aan de Hoflaan 26 te Bergen omringt door een grote tuin. Samen met de bijbehorende erfafscheiding staat het geregistreerd als rijksmonument. De villa is in 1882 gebouwd. Aan de noordwestzijde, schuin achter de villa, staat een voormalige dienstwoning die uit dezelfde periode dateert. Dit pand heeft geen monumentale status.

Momenteel wordt het museum verbouwd en fors uitgebreid. De uitbreiding staat dicht op de woning. Vanwege de ontstane situatie is op verzoek van de gemeente Bergen een cultuurhistorische waardestelling opgesteld en worden aanbevelingen gedaan voor de toekomst van dit bij de villa behorende gebouw.

Kadastrale gegevens dienstwoning

Straat en huisnummer	: Hoflaan 26
Postcode	: 1861 CR Bergen
Kadastrale aanduiding	:
Bouwjaar	: circa 1882
Bouwstijl	: traditioneel met invloed van de Chaletstijl
Oorspronkelijke functie	: dienstwoning
Huidige functie	: opslag
Eigenaar	: gemeente Bergen

Ligging

Het vrijstaande pand staat aan de noordwestzijde en in de onmiddellijke nabijheid van Huize Kranenburgh. Het is bereikbaar via een oprit vanuit de Hoflaan aan de westzijde van de bij de villa behorende tuin. Vanuit de Hoflaan gezien is het gebouw vrijwel niet zichtbaar omdat het schuil gaat achter bossages die deel uitmaken van de villatuin (afb.12).

In de op het zuiden georiënteerde langsgevel zit de entree. De langsgevel aan de achterzijde (N) is, op een wc-venstertje na, blind. Aan de westelijke kopgevel, de gevel die georiënteerd is naar de oprit, zit een aanbouw met serre van latere datum. (afb. 2-5)

Door de momenteel in uitvoering zijnde uitbreiding van het museum staat de oostelijke kopgevel dicht op de nieuwbouw (afb.13).

Historie en bouwstijl

In 1882 laat Jacob van Reenen op een deel van de grond van de 17^{de}-eeuwse buitenplaats het Oude Hof, eigendom van zijn vader Jan Jacobus Henricus van Reenen, een ruime villa bouwen. Wanneer Van Reenen drie jaar later als burgemeester van Bergen aantreedt wordt dit in neoclassicistische trant ontworpen 'Huize Kranenburgh' in gebruik genomen als burgemeesterswoning.

Waarschijnlijk tezelfdertijd verrijst schuin aan de achterzijde van de villa een bijbehorende dienstwoning. Deze datering is, buiten de stijlkenmerken, af te leiden uit contemporaine kadasterkaarten. Zo is op de kadasterkaart uit 1899, met enige moeite, de dienstwoning achter de villa te ontdekken (afb. 1). Mogelijk fungeerde de woning als tuinders- of als portierswoning¹. De architect van de woning is niet bekend. Het is denkbaar dat de, eveneens vooralsnog onbekende, architect van de villa ook hier het ontwerp leverde. De gebruikte baksteen komt in kleur en formaat overeen met die van de villa.

Het pand is ontworpen in een traditionele stijl met invloed van de Chaletstijl. Verwijzing naar de Chaletstijl blijkt uit de toepassing van het brede dakoverstek met decoratief gesneden windveren en makelaar en de geprofileerde gootklossen onder de bakgoten.

In 1952 koopt de gemeente Bergen het complex Kranenburgh van de erven Van Reenen. In de villa wordt Museum Kranenburgh gevestigd. De voormalige dienstwoning wordt lange tijd bewoond door opeenvolgende beeldend kunstenaars. Tegenwoordig dient het pand als opslag.

De bouwkundige toestand is volgens het Inspectierapport van de Monumentenwacht 2011 in algemene zin redelijk. Het schilderwerk en delen van het voegwerk verkeren in matige staat². Het oorspronkelijke karakter van de woning is in de loop van de tijd behouden gebleven. Aan een deel van de langsgevel aan de achterzijde (N) zat tot voor kort een aanbouw van beperkte omvang. Deze aanbouw is gesloopt. Het in het zicht gekomen geveldeel is met cementmortel aangestroken. Aan de westelijke kopgevel, de gevel die georiënteerd is naar de oprit, is een aanbouw met lessenaarsdak toegevoegd. Twee éénruits ramen zijn gewijzigd in een dubbel openslaande versie.

Beschrijving

De woning (ex serre-aanbouw van latere datum) is opgetrokken op een rechthoekig grondplan en bestaat uit één bouwlaag met kapverdieping onder een zadeldak dat gedekt is met gesmoorde, geglazuurde gegolfde Friese pannen. De nok staat ongeveer parallel aan de Hoflaan. Op het achterdakvlak staat een gemetselde schoorsteen. De kopgevels bezitten brede dakoverstekken die voorzien zijn van windveren die aan de voet in de vorm van een druppelvormig motief gesneden zijn. De windveren komen samen in een geprofileerde makelaar. De licht uitkragende houten blokgoten in de voorgevel (O) wordt onderkraagd door geprofileerde, ojiefvormige gootklossen (afb.7, 8).

De gevels zijn gemetseld in rode baksteen in halfsteens verband. Kozijnen (met pen-gatverbindingen), ramen en deuren zijn van hout. De meeste kozijnen zijn voorzien van zogenoemde kapelletjes en biljoen. In de kopgevels zitten twee sierankers.

¹ In het Bestemmingsplan Bergen Nieuw-Kranenburgh 2012, pag. 33 wordt de dienstwoning omschreven als tuinderswoning en gedateerd op 1910. Een bron voor deze functie en datering ontbreekt evenwel.

² Inspectierapport van de Monumentenwacht uit 2011, huize Kranenburgh (1882) Hoflaan 29 te Bergen, objectnummer 2092

De voorgevel (Z) is een vierassige langsgevel. Links van het midden bevindt zich de entree in de vorm van een paneeldeur waarbij de beide panelen in de vorm van een diamantkopmotief gesneden zijn. In het bovenlicht boven het kalf is een XX-vormige roedenverdeling aangebracht (afb. 9). Links van de deur zit een dubbel openslaand éénruits raam met éénruits klepraam bovenlicht, rechts twee tweeruits ramen met dito bovenlichten.

De achtergevel (N) is blind, op een ongeveer centraal in de gevel geplaatst houten wc-venstertje na. De kopgevel nabij de nieuwbouw (O) is symmetrisch ingedeeld. De begane grond heeft centraal in de gevel een dubbel openslaand éénruits raam met éénruits bovenlicht. De zolderverdieping telt een centraal geplaatst negenruits raam met drieruits klepraam bovenlicht.

De kopgevel nabij de oprit (W) heeft een éénlaags aanbouw van latere datum onder een lessenaarsdak dat gedekt is met asbest golfplaten. De aanbouw heeft een gemetselde borstwering en een met hout en glas gevulde opbouw. In de muur van de oorspronkelijke gevel (dus binnen in de aanbouw) zijn op de begane grond het kozijn van de voormalige deur en een raamkozijn nog te zien. Op de verdieping van de hoofdmassa zit een centraal geplaatste houten deur met een rollaag erboven.

Interieur

De middencorridor achter de entree is bevloerd met zwart-gele plavuizen met eenvoudige geometrische patronen (afb.11). De gang leidt zowel links als rechts via paneeldeuren naar een kamer met eenvoudig balkenplafond. Tussen de balken is zachtboard aangebracht. Aan het eind van de gang zit een paneeldeur met wc erachter. Vanuit de gang leidt een smalle steektrap naar de zolderverdieping. De kap, waarschijnlijk een eenvoudige gordingenkap, is afgetimmerd met zachtboard.

Waardestelling

Het pand heeft *cultuurhistorische* waarde als voormalig dienstgebouw van het in 1882 gebouwde Huize Kranenburgh. Het dienstgebouw dateert uit ongeveer dezelfde periode. Als complexmatig onderdeel van de, als rijksmonument geregistreerde, villa vormt de dienstwoning een wezenlijk historisch onderdeel dat de herinnering aan het voormalige landgoed levend houdt. Er is tevens sprake van *ensemblewaarde* vanwege de situering nabij de villa. De groene, bosrijke omgeving en de aanwezigheid van de villatuin met het monumentale hekwerk versterken deze ensemblewaarde.

Deze beide monumentale waarden, te weten *cultuurhistorische* waarde en *ensemblewaarde*, zijn tegenwoordig in ernstige mate aangetast doordat de nieuwbouw van het museum (te) dicht op het pand staat. De historische context tussen villa en dienstwoning is hierdoor sterk verzwakt en feitelijk niet meer 'voelbaar'.

Het pand heeft enige *architectuurhistorische* waarde vanwege de traditionele bouwstijl met invloed van de Chaletstijl.

De *beeldbepalende* waarde is beperkt. Vanuit de Hoflaan is het gebouw nauwelijks zichtbaar.

Conclusie

De monumentale waarden van de voormalige dienstwoning van het in 1882 gebouwde Huize Kranenburgh lagen in essentie in de cultuurhistorische en ensemblewaarde van het pandje gerelateerd aan de villa. Deze complexgerichte monumentale waarden zijn ernstig verzwakt door de recente nieuwbouw die (te) dicht op het pand staat. De ruimtelijke en functionele relatie tussen villa en dienstwoning, dus de historische context, is hierdoor verbroken. Daarom wordt geadviseerd het pand niet te handhaven op de huidige locatie.

Aanbevelingen

Vanwege de historie van het 'buiten' Kranenburgh wordt geadviseerd te onderzoeken of het pand elders op het terrein kan worden herbouwd.

Vanuit cultuur- en architectuurhistorisch oogpunt gelden de volgende aanbevelingen bij herbouw. Voor zover mogelijk behoud van:

Algemeen

- Contour, massaopbouw en silhouet (ex aanbouw)

Exterieur

- Gesmoorde, geglazuurde gegolfde Friese pannen.
- Muurankers
- Windveren, makelaar en gootklossen.
- Raam- en deurkozijnen, ramen en voordeur.

Interieur

- Paneeldeuren
- Plavuizen (middencorridor)

Afbeeldingen



'Huize Kranenburgh' met
aan de achterzijde de
dienstwoning

1. Topografische kaart 1899 (detail kadasterkaart nr. 261)



2. Voorgevel (Z)



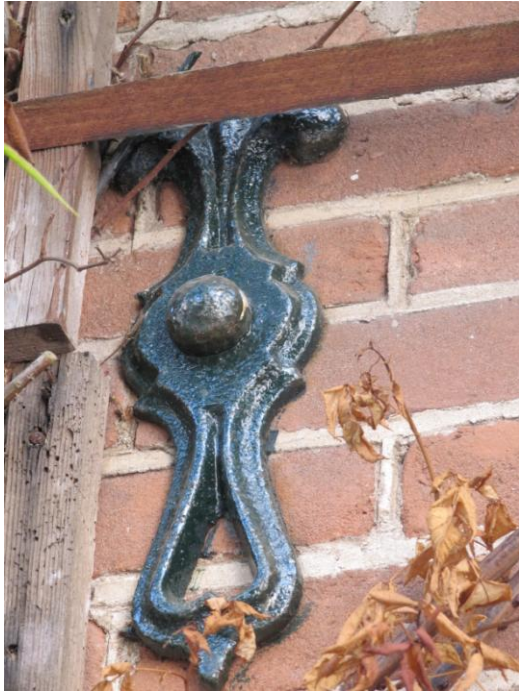
3. Kopgevel (O)



4. Kopgevel met aanbouw van latere datum (W) en voorgevel (Z)



5. Deel kopgevel (O) en achtergevel (N)



6. Sieranker



7. Geprofileerde windveer kopgevel



8. Oijefvormige gootklos onder blokgoot in voorgevel



9. Entree in voorgevel



10. Interieur: paneeldeur



11. Interieur: plavuizen in middencorridor



12. Situering van de dienstwoning nabij de villa



13. Zicht op de kopgevel vanuit de nieuwbouw